

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

HÖGSTA DOMSTOLEN
JS 23

INKOM: 2021-12-21
MÅLNR: B 3664-21
AKTBIL: 12

Diomande Kady ./ riksåklagaren m.fl. angående näringspenningtvätt m.m.

(Hovrätten för Övre Norrlands dom 2021-05-18 i mål B 226-21)

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd med utgångspunkt i vad hovrätten funnit utrett om att Diomande Kady ställt sina bankkonton till annan persons förfogande för insättningar och därefter omsatt beloppen genom betalningar och överföringar till eget eller annans konto. Därefter har Högsta domstolen förordnat att riksåklagaren ska lämna in svarsskrivelse över Diomande Kadys överklagande. Jag vill anföra följande.

Bakgrund

Åtalet

Åklagaren yrkade i tingsrätten att Diomande Kady skulle dömas för elva fall av näringspenningtvätt enligt 7 § första stycket lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott (penningtvättsbrottslagen). Vidare yrkades att Diomande Kady skulle förpliktas att betala skadestånd till sju målsägande.

Tingsrättens dom

Tingsrätten dömde Diomande Kady för 11 fall av näringspenningtvätt. Påföljden bestämdes till villkorlig dom och dagsböter. Vidare förpliktades Diomande Kady att betala skadestånd till sju målsägande.

Tingsrätten uttalade att av utredningen i målet framgick att målsägandena i målet kontaktats per telefon av för dem okända personer. Efter telefonkontaktarna fick målsägandena pengar uttagna från sina respektive konton utan att de hade lämnat sitt medgivande därtill. Uttagen skedde ofta genom att de i samband med telefonsamtalen ombetts öppna sina BankID-applikationer. Av utredningen framgick vidare att hela eller delar av de belopp som tagits ut från målsägandenas konton hade satts in på Diomande Kadys bankkonto. Diomande Kady hade därefter, en kort tid efter insättningarna, överfört pengar till andra

personer genom swishöverföringar. Det var enligt tingsrätten utrett att pengarna härrörde från brottslig verksamhet.

Tingsrätten fann utrett att Diomande Kady vid elva tillfällen ställt sitt konto till annan persons förfogande för insättningar och därefter, genom betalningar eller överföringar till eget eller annans konto, omsatt de insatta medlen. Pengar sattes in vid sex tillfällen under tiden den 18 – 27 september 2018 och vid fem tillfällen under tiden den 6 – 14 mars 2019. Beloppen låg mellan 5 000 och 97 000 kronor och totalt sattes 440 746 kronor in. De nämnda transaktionerna uppgick enligt tingsrätten till ett sådant antal att Diomande Kady ansågs ha utfört åtgärderna vanemässigt. Mot bakgrund av det stora samlade beloppet bedömdes dessutom den befattning som åtalet avsåg ha varit av större omfattning.

När det gäller frågan om Diomande Kady gjort sig skyldig till ett klandervärt risktagande uttalade tingsrätten följande.

Tingsrätten anser att omständigheterna kring transaktionerna, d.v.s. både insättningarna på Diomande Kadys konto och hennes överföringar därifrån, redan från första början i sig varit misstänkta. Tingsrätten har för att komma till den slutsatsen beaktat bl.a. följande förhållanden. Diomande Kady har utan egen medverkan kontaktats ett flertal gånger per telefon av en utomlands bosatt person som ville ha hennes hjälp i egenskap av svensktalande och bosatt i Sverige. Denna person lämnade kontaktuppgifter i form av ett telefonnummer och en gmail-adress trots att han uppgav sig vara i ledande ställning på ett företag och därför rimligtvis borde haft en e-postadress som tillhörde företaget. När Diomande Kady väl påbörjat sitt uppdrag så omfattade det varken att prata med avsändare eller mottagare av de ifrågavarande pengarna trots att hon rekryterats till uppdraget på grund av att hon var svensktalande. Det enda hon gjorde var i stället att, enligt instruktioner, skicka swishbetalningar och för det arbetet fick hon en – i förhållande till arbetsinsatsen – anmärkningsvärt hög ersättning. Vad gäller de tre sista transaktionerna i mars 2019 tillkommer utöver detta att hon då dels fått sitt konto hos Nordea avstängt p.g.a. misstänkt penningtvätt, dels själv försökt avsluta det aktuella uppdraget.

Genom att Diomande Kady trots dessa föreliggande omständigheter har upplåtit sitt konto på det sätt som omfattas av åtalet har hon enligt tingsrättens bedömning gjort sig skyldig till ett klandervärt risktagande. Vad Diomande Kady anfört om att hon kontrollerade att hemsidan har sedvanliga certifikat ger i detta avseende inte skäl till någon annan bedömning. De åtgärder Diomande Kady vidtagit får enligt tingsrätten antas ha varit vidtagna i penningtvättsyfte, d.v.s. för att dölja att pengar härrör från brott eller brottslig verksamhet eller främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig dessa pengar.

Sammanfattningsvis är det styrkt att Diomande Kady gjort sig skyldig till näringspenningtvätt.

När det gäller frågan om skadestånd konstaterar tingsrätten att Diomande Kady döms för elva fall av näringspenningtvätt innebärande att hon tagit emot pengar och efter sitt mottagande av pengarna omsatt pengarna i fråga. Diomande Kady

ansågs genom sitt handlande påtagligt ha försämrat möjligheterna för målsägandena att återfå pengarna. Med den utgångspunkten fann tingsrätten att Diomande Kady skulle svara för den skada som förbrotten har orsakat målsägandena. Vidare förelåg det erforderlig kausalitet mellan förbrotten och den förlust som målsägandena yrkat ersättning för. Det fanns inte skäl att jämka skadeståndet.

Hovrättens dom

Diomande Kady överklagade tingsrättens dom och yrkade att hovrätten skulle frikänna henne från åtalet och avslå samtliga skadeståndsyrkanden. I andra hand yrkades att bötesbeloppet skulle sättas ned samt att samtliga skadestånd skulle jämkas eller sättas ned, helt eller delvis. Hon yrkade även att, för det fall det skadeståndsanspråk som framställt av Vanja Sandstedt även riktats mot eller dömts ut mot Bengt Bengtsson, detta anspråk skulle avslås.

Hovrätten ändrade tingsrättens dom endast beträffande dagsbotens belopp. Vad som förekommit i hovrätten föranledde ingen annan bedömning än den tingsrätten gjort i fråga om skuld eller skadestånd. Med hänsyn till vad Diomande Kady anfört om sina ekonomiska förhållanden sattes dagsbotens belopp ned.

Överklagandet

Diomande Kady har överklagat hovrättens dom och yrkat att Högsta domstolen ska ogilla åtalet och till följd därav befria henne från skyldighet att betala skadestånd till målsägandena. Under alla förhållanden yrkas att skadeståndsanspråket som framställt av Vanja Sandstedt och som Bengt Bengtsson genom dom ålagts att ersätta Vanja Sandstedt för ogillas.

I Diomande Kadys överklagande vitsordas att hon till sitt bankkonto mottagit de belopp åtalet avser och att hon också överfört större delar av beloppen till andra personer. Enligt Diomande Kady kan hennes agerande inte anses ha skett som ett led i en verksamhet som bedrivits vanemässigt eller i större omfattning. Vidare har hon inte uppsåtligt medverkat till en gärning som utförts i penningtvättssyfte och därmed inte gjort sig skyldig till ett klandervärt risktagande.

När det gäller Vanja Sandstedts skadeståndsanspråk ifrågasätter Diomande Kady att det också döms ut mot henne eftersom samma anspråk tidigare dömts ut mot Bengt Bengtsson, som var första ledet i kedjan. Vanja Sandstedt blev vilseledd att utge ett belopp till Bengt Bengtsson som i sin tur överfört 50 000 kronor till Diomande Kady. Diomande Kady motsätter sig att hon kan åläggas skadeståndsskyldighet för samma fordran genom en exekutionstitel riktad mot enbart henne, utan att det av exekutionstiteln framgår att hon solidariskt med Bengt Bengtsson är ansvarig för denna fordran. Två olika exekutionstitlar kan medföra en risk att Vanja Sandstedt får mer ersättning än vad hon är berättigad till vilket skulle vara väldigt svårt för Diomande Kady att kontrollera.

Enligt Diomande Kady överklagades tingsrättens dom mot Bengt Bengtsson till Hovrätten över Skåne och Blekinge som den 26 januari 2021 beslutade att inte meddela prövningstillstånd. Beslutet har den 18 februari 2021 överklagats till Högsta domstolen vars målnummer är Ö 1136-21.

Grunder

Bestämmelsen om näringspenningtvätt

Enligt 7 § första stycket lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott (penningtvättsbrottslagen) döms den som, i näringsverksamhet eller såsom led i en verksamhet som bedrivs vanemässigt eller annars i större omfattning, medverkar till en åtgärd som skäligen kan antas vara vidtagen i sådant syfte som anges i 3 § för näringspenningtvätt till fängelse i högst två år.

Enligt 3 § första stycket 1 penningtvättsbrottslagen döms, om åtgärden syftar till att dölja att pengar eller annan egendom härrör från brott eller brottslig verksamhet eller till att främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde, den för penningtvättsbrott som överlåter, förvarar, omsätter, förvarar eller vidtar annan sådan åtgärd med egendomen.

Förarbetena

Bestämmelsen i 7 § penningtvättsbrottslagen kan sägas ha utformats med bestämmelsen om häleri i näringsverksamhet (s.k. näringshäleri, 9 kap. 6 § andra stycket brottsbalken) som förebild.

Bestämmelsen om näringshäleri tillkom genom lagstiftning som trädde i kraft år 1980. I propositionen till bestämmelsen uttalades att det dittills gällande kravet på ett styrkt förbrott ibland i rättstillämpningen kunde leda till stötande resultat. Med hänsyn till detta kompletterades häleribestämmelsen med en ny straffbestämmelse utan detta krav. Straffansvar kom därmed att inträda även för den som i näringsverksamhet eller som led i en verksamhet som bedrevs vanemässigt eller i större omfattning befattade sig med något som skäligen kunde antas vara frånhänt annan genom brott. Till förmån för att slopa kravet på styrkt förbrott ansågs tala intresset av att effektivt kunna ingripa straffrättsligt i fall där någon köper något som i realiteten är stöldgods. Till detta lade departementschefen den principiella synpunkten att det alltid är klandervärt att ta befattning med egendom under omständigheter som objektivt sett ger anledning anta att godset har frånhänts annan genom brott. Det ansågs med fog kunna hävdas att man när det finns sådana omständigheter bör avstå från att köpa en sak eller ta annan befattning med den (se prop. 1979/80:66 s. 1 och 13).

I propositionen till penningtvättsbrottslagen uttalades att beträffande penningtvättsbrottet ska beviskravet för kopplingen till brott eller brottslig verksamhet

enligt huvudregeln vara detsamma som i brottmål i allmänhet. Vidare konstaterades att det när det gäller sakhäleri ansetts motiverat att slopa kravet på att kopplingen till förbrott ska vara styrkt. Därvid redovisades de ovan redovisade förarbetsuttalandena. Enligt regeringen gjorde dessa synpunkter sig gällande också när det gäller penningtvätt, även om det framför allt är sättet att utföra transaktioner på som kan ge anledning till misstanke om penningtvättsbrott. Vidare uttalades följande (se prop. 2013/14:121 s. 60).

Enligt *Ekobrottsmyndigheten* förekommer det yrkesmässiga verksamheter där skyldigheterna att granska, rapportera och underlåta att genomföra misstänkta transaktioner enligt penningtvättslagen (se avsnitt 5.2.1) systematiskt åsidosätts. Ekobrottsmyndigheten har också uppmärksammat att det förekommer verksamheter där själva affärsidén är att hjälpa till att genomföra transaktioner som på goda grunder kan antas vara vidtagna i penningtvättssyfte. Verksamheter som erbjuder betalningstjänster eller tillhandahåller valuta kan också etableras utan registrering eller tillstånd vilket innebär att myndighetskontroll saknas.

Regeringen anser att det är angeläget att motverka verksamheter som mer eller mindre öppet låter sig utnyttjas för penningtvätt. Det är därför motiverat att införa en bestämmelse som straffbelägger medverkan till en åtgärd enligt huvudregeln i den nya lagen i de fall det inte är möjligt att bevisa att åtgärden vidtagits i penningtvättssyfte, men där åtgärden skäligen kan antas vara vidtagen i sådant syfte. Straffansvaret bör träffa den som i näringsverksamhet, eller som ett led i en verksamhet som bedrivs vanemässigt eller annars i större omfattning (jfr prop. 1979/80:66 s. 25), inser att omständigheterna kring en åtgärd eller transaktion är sådana att de objektivt talar för att åtgärden vidtas i syfte att tvätta pengar, men ändå medverkar till att genomföra den. Liksom vid häleri förutsätter ansvar uppsåt.

Det är inte fråga om en sänkning av beviskravet gällande förbrottet i egentlig mening. Vad som bestraffas är att gärningsmannen vidtar en åtgärd i en situation där handlandet måste sägas innebära ett klandervärt risktagande. Fråga är inte heller om en kriminalisering av oaktsamhet, utan om uppsåtlig medverkan till transaktioner som utifrån de yttre omständigheterna är att bedöma som misstänkta och som därför inte bör utföras. I de fall det i enlighet med reglerna i penningtvättslagen är legitimt att genomföra transaktionen trots att den är misstänkt ska något straffansvar inte kunna följa. Om en verksamhetsutövare däremot inte fullgör sina skyldigheter enligt penningtvättslagen och samtidigt gör sig skyldig till näringspenningtvätt, bör enligt reglerna om brottskonkurrens dömas endast för näringspenningtvätt.

I propositionen tas också upp den situationen att det efter utförandet av en transaktion som objektivt sett är misstänkt visar sig att transaktionen inte har utförts i penningtvättssyfte, t.ex. därför att det visar sig att det rör sig om legitim egendom. Lagrådet hade ifrågasatt om ett straffansvar är adekvat i sådana fall där legitim egendom har omsatts med i sig lagliga medel och om en person därför vid straffpåföljd ska förmås att avstå från åtgärden. Bestämmelsen hade enligt Lagrådet i sådana fall närmast ett preventivt syfte, nämligen att det i en affärsverksamhet ska införas eller utvecklas kontrollrutiner som gör att verk-

samheten inte kan utnyttjas för penningtvätt. Om det var kontrollrutiner som eftersträvades även vid omsättning av legitim egendom, låg enligt Lagrådet en sanktion i form av administrativa avgifter närmare till hands. Regeringen uttalade att det klandervärda beteende som bestämmelsen tar sikte på består i en uppsåtlig medverkan vid transaktioner som objektivt sett framstår som misstänkta, inte i underlåtenheten att följa kontrollrutiner. En annan sak är att sådan underlåtenhet kan utgöra en omständighet som bör beaktas vid bedömningen av om någon gjort sig skyldig till näringspenningtvätt. Regeringen bedömde att det förhållandet att egendomen senare visar sig vara legitim inte minskar det klandervärda risktagande som personen gjort sig skyldig till, varför straffansvar bör kunna utkrävas även i den situationen (se a. prop. s. 60).

I författningskommentaren till 7 § uttalas bl.a. följande (se a. prop. s. 115).

Att åtgärden skäligen kan antas vara vidtagen "i sådant syfte som anges i 3 §" är ett objektivt rekvisit som ska vara täckt av gärningsmannens uppsåt. Gärningsmannen måste inte själv ha gjort bedömningen att åtgärden i fråga skäligen kan antas vara vidtagen i syfte att dölja eller främja, men de omständigheter som ligger till grund för en bedömning att så är fallet ska vara täckta av gärningsmannens uppsåt. Orden "skäligen kan antas" har alltså närmast till funktion att peka på att det är omständigheterna under vilka åtgärden vidtogs som bör vara avgörande för om ett klandervärt risktagande ska anses föreligga. Omständigheterna kring gärningen har vid näringspenningtvätt större betydelse än vid näringshäleri, där egendomen som sådan kan visa tecken på att det rör sig om exempelvis stöldgods. Eftersom en penningtransaktion i sig normalt inte kan anses som något misstänkt bör det i regel föreligga någon kvalificerande omständighet för att en sådan transaktion skäligen ska kunna antas vara vidtagen i penningtvätts-syfte. En sådan omständighet kan vara sättet på vilket transaktioner genomförs.

Den straffbara gärningen beskrivs som att "medverka till en åtgärd". Med detta avses att gärningsmannen medverkar till en sådan åtgärd som anges i 3 §.

Bestämmelsen är tillämplig endast i de fall då åtgärden vidtas i näringsverksamhet eller såsom led i en verksamhet som bedrivs vanemässigt eller annars i större omfattning. Denna begränsning motsvarar den som gäller vid näringshäleri (jfr prop. 1979/80:66 s. 24 f.). I förarbetena till den bestämmelsen anges att näringsbegreppet ska förstås i vidsträckt mening och omfattar varje verksamhet av ekonomisk art som drivs yrkesmässigt av fysisk eller juridisk person. Varje förvärv eller mottagande som sker under utövning av näringsverksamhet kan grunda ansvar, även om det endast är fråga om enstaka fall. Straffbarhet föreligger också om åtgärden ägt rum vanemässigt. I detta ligger ett krav på att det i princip ska vara fråga om flera fall. Det behöver inte nödvändigtvis betyda att flera skilda handlingar ska vara föremål för domstolens omedelbara prövning utan det är tillräckligt att en viss handling kan visas ingå i en vanemässig verksamhet. Vanemässigheten förutsätter inte heller att alla befattningarna har varit av samma karaktär. Oberoende av om kriterierna för vanemässighet kan styrkas, kan ansvar komma i fråga om befattningen har haft större omfattning. På samma sätt som gäller för näringshäleri ska varje fall behandlas som ett särskilt brott.

Till detta ska läggas att i prop. 1979/80:66 s. 25 nämns att en situation där en befattning är av "större omfattning" är när det är fråga om förvärv eller mottagande av en större mängd egendom under en mycket kort tidrymd.

Praxis

I NJA 2020 s. 545 "15 000 kronor" konstaterade Högsta domstolen att bestämmelsen om näringspenningtvätt, ringa brott, i 7 § tredje stycket andra meningen penningtvättsbrottslagen tar sikte på fall som inte sker i näringsverksamhet eller som ett led i en verksamhet som bedrivs vanemässigt eller annars i större omfattning. Ansvar förutsätter inte att det finns ett styrkt förbrott eller att det är styrkt att egendomen härrör från brottslig verksamhet. Bestämmelsen är vidare tillämplig även när det är styrkt att egendomen härrör från brott eller brottslig verksamhet. Ansvar förutsätter att gärningspersonen medverkar till en åtgärd som skäligen kan antas ske i penningtvättssyfte. Omständigheterna i det enskilda fallet ska alltså vara sådana att det skäligen kan antas att åtgärden vidtas antingen i syfte att dölja att pengar eller annan egendom härrör från brott eller brottslig verksamhet eller i syfte att främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde. Högsta domstolen konstaterar vidare att det i förarbetena uttalas att omständigheterna vid gärningen har större betydelse vid tillämpning av bestämmelsen i 7 § tredje stycket andra meningen än vid tillämpning av motsvarande bestämmelse om häleriförseelse. Som skäl anges att vid häleriförseelse kan egendomen som sådan visa tecken på att det rör sig om exempelvis stöldgods. Eftersom en penningtransaktion i sig normalt inte uppvisar några sådana tecken eller kan uppfattas som misstänkt bör det i regel föreligga någon kvalificerande omständighet för att en sådan transaktion skäligen ska kunna antas vara vidtagen i penningtvättssyfte. Högsta domstolen fortsatte enligt följande.

23. Att åtgärden skäligen kan antas vara vidtagen i visst syfte är ett objektiva rekvisit som ska vara täckt av gärningsmannens uppsåt. Enligt motiven är det inte nödvändigt för ansvar att gärningsmannen själv har gjort bedömningen att åtgärden skäligen kan antas vara vidtagen i syfte att dölja eller främja. De omständigheter som ligger till grund för bedömningen att så är fallet ska dock vara täckta av gärningsmannens uppsåt. (Se a. prop. s. 115.) Det är alltså inte i första hand fråga om att bedöma vad gärningsmannen själv har insett beträffande syftet med åtgärden.

24. Grunden för straffansvaret är enligt motiven att gärningsmannen gör sig skyldig till ett klandervärt risktagande (se a. prop. s. 115). Det innebär att gärningsmannen ska kunna klandras för att han eller hon uppsåtligt tar en risk när en viss handling utförs. Det krävs visserligen inte att gärningsmannen själv gör bedömningen att åtgärden skäligen kan antas vara vidtagen i penningtvättssyfte. Situationerna kan dock te sig mycket olika och enbart kännedom om de faktiska omständigheterna kan därför inte alltid anses tillräcklig för straffansvar enligt bestämmelsen. Bland annat hänger detta samman med att penningtvätt kan innehålla inslag som i sig inte är anmärkningsvärda, i vart fall inte för den som bara ser den enskilda transaktionen och inte hela det sammanhang som den ingår i.

25. Omständigheterna kring transaktionen i det enskilda fallet kan i och för sig vara så kvalificerade att kunskap om dem måste leda till misstanken att åtgärden har vidtagits i ett penningtvättssyfte. I andra fall är emellertid omständigheterna inte så kvalificerade. Det är då inte tillräckligt för straffansvar att gärningsmannen känner till de faktiska omständigheterna. Det måste i sådana fall därutöver krävas att han eller hon förstår åtminstone att åtgärden kan innefatta ett riskmoment.

I NJA 2017 s. 1053 ”Det utlånade kontot” uttalade Högsta domstolen sig om skadeståndsskyldighet vid penningtvättsbrott. Därvid konstaterades att skyddsintresset bakom kriminaliseringen av reglerna om penningtvättsbrott i förarbetena primärt anges vara dels enskildas och det allmännas rätt till skydd för egendom, dels intresset av att effektivt kunna bekämpa framför allt ekonomisk och organiserad brottslighet. Bestämmelserna angavs kunna sägas värna rätten till egendom genom att åtgärder som motverkar att den brottsutsatte kommer till sin rätt straffbeläggs. Av intresse i målet var sådana penningtvättsbrott som avser befattning med medel som härrör från ett förbrott. I dessa fall är det enligt Högsta domstolen tydligt att även om medlen inte är identifierbara vid en sakrättslig bedömning, så kan gärningen på olika sätt göra det påtagligt svårare för den brottsutsatte att få sin skada reparerad. Ett penningtvättsbrott kan förövas genom att gärningsmannen först tar emot pengar på sitt konto, därefter tar ut dem och därigenom orsakar att de inte längre kan följas. Att ett uttag eller vidareförande av medlen kan försvåra för den brottsutsatte att få sin skada reparerad återspeglas i att förverkande hos gärningsmannen avseende penningtvättsbrottet då normalt inte kan ske. Enligt Högsta domstolen måste det anses ligga i linje med kriminaliseringens skyddsändamål att den som påtagligt minskar möjligheterna för den brottsutsatte att få uppkommen skada reparerad har att svara skadeståndsrättsligt för de ekonomiska verkningarna av förbrottet. Huruvida ett penningtvättsbrott i andra fall kan föranleda skadeståndsskyldighet saknades det anledning att ta ställning till i målet.

Även rättsfallet NJA 2020 s. 344 ”Mottagarkontona” rörde skadestånd vid penningtvättsbrottslighet. Här uttalade Högsta domstolen att endast mottagande av pengar på ett konto inte kan anses grunda skadeståndsskyldighet. Möjligheterna att återfå pengarna hade alltså inte försämrats genom det brott som den tilltalade fälldes till ansvar för.

Doktrinen

Magnus Ulväng m.fl. författare konstaterar att för ansvar för näringspenningtvätt förutsätts att gärningen innebär att någon medverkar till en åtgärd som skäligen kan antas vara utförd i penningtvättssyfte. Härmed avses deltagande i sådan åtgärd som avses i 3 §, punkterna 1 och 2. Vidare uttalas följande (Ulväng/Jareborg/Friberg/Asp, Brotten mot allmänheten och staten, 2 uppl., 2014, s. 84 f.).

För att en gärning skall vara företagen som ett led i en verksamhet som bedrivs vanemässigt förutsätts i princip att det är fråga om flera fall, men åtalet och prövningen behöver bara avse ett av dessa. Den enskilda gärningen skall ha utgjort ett led i den vanemässigt bedrivna verksamheten. En verksamhet kan vara bedriven vanemässigt utan att alla gärningar inom ramen för verksamheten är av samma karaktär. Fråga kan t.ex. vara om en verksamhet som innefattar vanliga hälerier och brott enligt 3§.

Hänvisningen till att verksamheten bedrivits i större omfattning tar sikte på fall där vanemässighet inte kan styrkas, t.ex. därför att de ifrågavarande åtgärderna sker under begränsad tid, men fråga ändå har varit om hantering i större omfattning.

Min bedömning

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd med utgångspunkt i vad hovrätten funnit utrett om att Diomande Kady ställt sina bankkonton till annan persons förfogande för insättningar och därefter omsatt beloppen genom betalningar och överföringar till eget eller annans konto.

Hovrätten har funnit utrett att Diomande Kady på sitt konto vid följande elva tillfällen mottagit och omsatt medel.

2018-09-18	5 000 kronor
2018-09-25	45 800 kronor
2018-09-25	18 000 kronor
2018-09-25	55 700 kronor
2018-09-25	50 000 kronor
2018-09-27	97 500 kronor
2019-03-06	88 123 kronor
2019-03-12	18 000 kronor
2019-03-12	7 623 kronor
2019-03-12	15 000 kronor
2019-03-14	40 000 kronor

Sammanlagt har Diomande Kady mottagit och omsatt 440 746 kronor. Det är dels fråga om 272 000 kronor vid sex tillfällen under en tiodagarsperiod i september 2018, dels 168 746 kronor vid fem tillfällen under en niodagarsperiod i mars 2019.

Samtliga de medel som Diomande Kady hanterat härrör från konkreta förbrott. Målsägandena kontaktades per telefon av okända personer. Efter telefonsamtalen har målsägandena fått pengar uttagna från sina konton utan att de lämnat medgivande därtill. Ofta har uttaget skett i samband med att de under telefonsamtalen ombetts öppna sina BankID-appar. Hela eller delar av de belopp som tagits ut från målsägandenas konton har satts in på Diomande Kadys bankkonto. Hon har sedan en kort tid därefter överfört pengarna till andra personer via swishöverföringar.

Den första frågan att besvara är om Diomande Kadys pengahantering kan anses ha skett såsom led i en verksamhet som bedrivits vanemässigt eller annars i större omfattning. Av de i det föregående redovisade förarbetsuttalandena framgår att det i att åtgärden ägt rum vanemässigt ligger ett krav på att det i princip ska vara fråga om flera fall. Vanemässigheten förutsätter inte att alla befattningarna har varit av samma karaktär.

I den juridiska litteraturen uttalar Magnus Ulväng m.fl. författare att hänvisningen till att verksamheten bedrivits i större omfattning tar sikte på fall där vanemässighet inte kan styrkas, t.ex. därför att de ifrågavarande åtgärderna sker under begränsad tid, men fråga ändå har varit om hantering i större omfattning.

Diomande Kady har enligt vad hon själv berättat accepterat ett uppdrag som gick ut på att förmedla pengar mellan säljare och köpare av bitcoin. Enligt överenskommelsen skulle hon få ersättning motsvarande tio procent av de belopp hon förmedlade. Det var alltså redan från början klart att det inte var fråga om ett eller ett par tillfällen, utan ett fortlöpande uppdrag med viss varaktighet. Redan denna utgångspunkt för de åtgärder som Diomande Kady senare vidtog talar enligt min mening för att åtgärderna utgjorde led i en verksamhet som bedrevs vanemässigt. Som nämnts har Diomande Kady mottagit och omsatt 272 000 kronor vid sex tillfällen under en tiodagarsperiod i september 2018 och sedan, ett knappt halvår senare, mottagit och omsatt 168 746 kronor vid fem tillfällen under en niodagarsperiod. Det är således fråga om flera fall av befattningar av samma karaktär. Diomande Kady har sammanlagt hanterat pengar vid elva tillfällen. Efter att i september 2018 vid sex tillfällen ha mottagit och omsatt 272 000 kronor har hon upprepat sitt beteende i mars 2019 varvid hon vid fem tillfällen hanterat drygt 168 000 kronor. Det är således inte fråga om åtgärder som vidtagits under en begränsad tidsperiod. Med hänsyn härtill anser jag att Diomande Kadys pengahantering får anses ha skett såsom led i en verksamhet som bedrivits vanemässigt.

För det fall vanemässighetsrekvisitet inte skulle anses uppfyllt anser jag att Diomande Kady i vart fall har vidtagit de aktuella åtgärderna som ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning. Därvid beaktar jag att det är fråga om elva tillfällen, att dessa är fördelade på två tidsperioder under ett knappt halvårs tid och att Diomande Kadys verksamhet har omfattat hantering av pengar avseende ett mycket betydande belopp, sammantaget nästan motsvarande tio prisbasbelopp.

Nästa fråga är om Diomande Kady ska anses ha medverkat till en åtgärd som skäligen kan antas vara vidtagen i penningtvättssyfte. För att så ska vara fallet krävs att omständigheterna är sådana att det skäligen kan antas att åtgärden vidtagits antingen i syfte att dölja att pengarna härrör från brott eller brottslig

verksamhet eller i syfte att främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig dem. Eftersom en penningtransaktion som sådan normalt inte kan uppfattas som misstänkt bör det i regel föreligga någon kvalificerande omständighet för att en sådan transaktion skäligen ska kunna antas vara vidtagen i penningtvätts-syfte. En sådan omständighet kan vara sättet på vilket transaktioner genomförs. För straffansvar krävs att omständigheterna är sådana att gärningspersonen vidtar en åtgärd i en situation där handlandet måste sägas innebära ett klander-värt risktagande. Omständigheterna ska vara sådana att det på goda grunder kan antas att åtgärden syftar till att t.ex. dölja att pengar härrör från brott.

Diomande Kady blev, utan att dessförinnan ha tagit något eget initiativ, upp-ringd av en för henne okänd engelsktalande person som ville att hon skulle hjälpa honom med att förmedla pengar mellan köpare och säljare av bitcoin. Redan dessa omständigheter är enligt min mening märkliga och ägnade att väcka misstankar om att allt inte står rätt till. Varför behövdes det en mellan-hand, varför kunde inte köparen betala direkt till säljaren? Varför kunde inte mannen själv eller någon annan på företaget utföra de uppgifter det gällde? Förklaringen att förmedlingen måste gå via en svensktalande person eftersom många köpare var pensionärer och inte så tekniska är svår att förstå, särskilt som Diomande Kady sedan aldrig vid något tillfälle pratade med avsändare eller mottagare av pengarna. Vad som hände var att pengar sattes in på Dio-mande Kadys bankkonto, varefter hon fick ett mejl från mannen om att pengar satts in och vem som skulle ha pengarna. Allt Diomande Kady gjorde var att, efter att ha läst meddelandena, swisha vidare pengarna enligt instruktionerna i mejlen. För denna enkla insats fick hon en orimligt hög ersättning, tio procent av de belopp hon förmedlade. Även uppdragsgivarens uppgift om att pengarna som skulle betalas in på Diomande Kadys konto i många fall skulle komma från pensionärer borde ha väckt misstankar hos henne. Detta då det i dag är väl känt att vissa bedragare ägnar sig åt att ringa upp äldre människor och på olika sätt lura av dem deras pengar. Vidare är det, som tingsrätten uttalar, märkligt att mannen lämnade kontaktuppgifter i form av ett telefonnummer och en gmail-adress trots att han uppgav sig vara i ledande ställning på ett företag och därför rimligtvis borde ha en e-postadress som tillhörde företaget. Slutligen så tillkommer vad gäller de tre sista transaktionerna i mars 2019 att Diomande Kady då dels fått sitt konto hos Nordea avstängt p.g.a. misstänkt penningtvätt, dels själv försökt avsluta det aktuella uppdraget.

Diomande Kady har uppgett att hon kontrollerade att företagets hemsida var certifierad och att hon då tänkte att det inte var någon olaglig verksamhet. Vi-dare kontrollerade hon de personer hon swishade till på hitta.se och de flesta var verkliga personer som fanns i Sverige. Hon pratade dock aldrig med någon av dessa.

De redovisade omständigheterna är enligt min mening sammantaget sådana att Diomande Kady genom att följa mannens instruktioner måste anses ha medverkat till åtgärder som skäligen kan antas ha vidtagits i penningtvättssyfte.

Som framgått i det föregående är det förhållandet att åtgärden skäligen kan antas vara vidtagen "i sådant syfte som anges i 3 §" ett objektivet rekvisit som ska vara täckt av gärningsmannens uppsåt. Gärningsmannen måste inte själv ha gjort bedömningen att åtgärden i fråga skäligen kan antas vara vidtagen i syfte att dölja eller främja, men de omständigheter som ligger till grund för en bedömning att så är fallet ska vara täckta av gärningsmannens uppsåt. I NJA 2020 s. 545 "15 000 kronor" uttalade Högsta domstolen att situationerna kan te sig mycket olika och att enbart kännedom om de faktiska omständigheterna därför inte alltid kan anses tillräcklig för straffansvar. Högsta domstolen uttalade vidare att omständigheterna kring transaktionen i det enskilda fallet i och för sig kan vara så kvalificerade att kunskap om dem måste leda till misstanken att åtgärden har vidtagits i ett penningtvättssyfte. I andra fall är emellertid omständigheterna inte så kvalificerade. Det är då inte tillräckligt för straffansvar att gärningsmannen känner till de faktiska omständigheterna. Enligt Högsta domstolen måste det i sådana fall därutöver krävas att han eller hon förstår åtminstone att åtgärden kan innefatta ett riskmoment.

Diomande Kady har känt till samtliga de ovan redovisade faktiska omständigheterna vilka legat till grund för bedömningen att hon medverkat till åtgärder som skäligen kunnat antas ha vidtagits i penningtvättssyfte. Omständigheterna är enligt min mening så kvalificerade att Diomande Kady måste ha misstänkt att hon medverkade vid penningtvättsåtgärder. I vart fall har hon förstått att hennes åtgärder kunnat innefatta riskmoment. Diomande Kady har för övrigt själv berättat att hon funderade över om det kunde vara fråga om olaglig verksamhet. Hon har därmed handlat med erforderligt uppsåt.

I NJA 2017 s. 1053 "Det utlånade kontot" och NJA 2020 s. 344 "Mottagarkontona" har Högsta domstolen uttalat sig om skadeståndsskyldighet vid penningtvättsbrott. I båda dessa mål var det fråga om penningtvättsbrott som avsåg befattningsmedel som härrörde från förbrott. Högsta domstolen uttalade att det i dessa fall är tydligt att även om medlen inte är identifierbara vid en sakrättslig bedömning, så kan gärningen på olika sätt göra det påtagligt svårare för den brottsutsatte att få sin skada reparerad. Ett penningtvättsbrott angavs kunna förövas genom att gärningsmannen först tar emot pengar på sitt konto, därefter tar ut dem eller vidareför dem och därigenom orsakar att de inte längre kan följas. Enligt Högsta domstolen måste det anses ligga i linje med kriminaliseringens skyddsändamål att den som påtagligt minskar möjligheterna för den brottsutsatte att få uppkommen skada reparerad har att svara skadeståndsrättsligt för de ekonomiska verkningarna av förbrottet. Endast mottagande av pengar på ett konto kan emellertid enligt Högsta domstolen

inte anses grunda skadeståndsskyldighet eftersom den brottsutsattes möjligheter att återfå pengarna då inte försämras.

I det nu aktuella fallet rör det sig om näringspenningtvätt enligt 7 § första stycket penningtvättsbrottslagen. Diomande Kady har befattat sig med medel som härrör från förbrott. Hon har inte bara mottagit penningmedel på sitt bankkonto utan även omsatt de insatta beloppen genom betalningar och överföringar. Diomande Kady har i och med detta påtagligt minskat möjligheterna för målsägandena att få de uppkomna skadorna reparerade. Hon ska därför svara skadeståndsrättsligt för de ekonomiska verkningarna av förbrottet.

Diomande Kady ifrågasätter att Vanja Sandstedts skadeståndsanspråk döms ut mot henne eftersom samma anspråk dömts ut mot Bengt Bengtsson. Vanja Sandstedt blev av en okänd person vilseledd att utge ett belopp till Bengt Bengtsson som i sin tur överfört 50 000 kronor till Diomande Kady. Diomande Kady motsätter sig att hon kan åläggas skadeståndsskyldighet för samma fordran genom en exekutionstitel riktad mot enbart henne, utan att det av exekutionstiteln framgår att hon solidariskt med Bengt Bengtsson är ansvarig för denna fordran.

Från Högsta domstolen har inhämtats att domstolen den 31 mars 2021 beslutat att inte meddela prövningstillstånd beträffande Bengt Bengtssons överklagande av Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut att inte meddela prövningstillstånd (Högsta domstolens mål Ö 1136-21). Tingsrättens dom varigenom Bengt Bengtsson dömts för penningtvättsförseelse och förpliktats att betala skadestånd till Vanja Sandstedt har således vunnit laga kraft.

Av 6 kap. 4§ skadeståndslagen följer att om två eller flera ska ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet, i den mån ej annat följer av att begränsning gäller i den skadeståndsskyldighet som åvilar någon av dem. Det krävs inte att någon medveten samverkan förekommit mellan de ansvariga; även om de inte känt till varandras skadegörande handlande svarar de solidariskt. Allt under förutsättning att de ansvarar för samma skada (se Bengtsson, Bertil och Strömbäck Erland, Skadeståndslagen, En kommentar, JUNO, version 7, kommentaren till 6 kap. 4 § under rubriken 6.4.1. Allmänt).

Den penningtvättsförseelse som Bengt Bengtsson dömts för utgör ett led i samma brottslighet mot Vanja Sandstedt. Vanja Sandstedts skadeståndsanspråk mot Diomande Kady respektive Bengt Bengtsson avser således samma skada. Det förhållandet att Bengt Bengtsson ålagts att betala skadestånd till Vanja Sandstedt befriar inte Diomande Kady från skyldigheten att betala skadestånd till henne. Diomande Kady svarar dock solidariskt med Bengt Bengtsson för den skada som de båda ska ersätta. Enligt min mening kan det därför finnas skäl att i domslutet upplysa om detta.

Processuella frågor

Bevisning

Som framgått i det föregående har Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd med utgångspunkt i vad hovrätten funnit utrett om att Diomande Kady ställt sina bankkonton till annan persons förfogande för insättningar och därefter omsatt beloppen genom betalningar och överföringar till eget eller annans konto.

Som muntlig bevisning åberopas förhör med Diomande Kady. Förhöret bör förebringas genom uppspelning av ljud- och bildupptagningen av det förhör som hölls i tingsrätten.

I hovrätten åberopade åklagaren skriftlig bevisning till styrkande av förbrotten (se hovrättens aktbilaga 5). Då förbrotten och omständigheterna kring dessa är ostridiga i målet åberopas ingen skriftlig bevisning.

Frågan om huvudförhandling

Den enda muntliga bevisning som åberopas i målet är förhöret med Diomande Kady, vilket kan förebringas genom uppspelning av ljud- och bildupptagningen av det förhör som hölls i tingsrätten. Diomande Kady åberopar viss, begränsad, skriftlig bevisning. Saken kan enligt min mening utredas tillfredsställande utan huvudförhandling.

Hovrätten har dömt Diomande Kady till villkorlig dom och böter och det är endast hon som har överklagat domen till Högsta domstolen. Hovrätten avgjorde målet utan huvudförhandling.

Mot bakgrund av det sagda anser jag att målet även i Högsta domstolen bör kunna avgöras utan huvudförhandling.

Katarina Johansson Welin

Lars Persson

Kopia till:
Utvecklingscentrum
Åklagarkammaren i Umeå (AM-124886-18)

Kopia för kännedom till:
Ekobrottsmyndigheten, Överåklagarens kansli